

обману або зловживання довірою. Поведінка шахрая усіяким чином направлена на те, щоб потерпіла особа сама передала своє майно шахраям. Психологічний вплив на власника майна створює бажання передати майно або право на майно злочинцю.

Список використаної літератури:

1. Смаглюк О.В. Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 20 с.
2. Кравченко О.В. Психологічні особливості шахрайства : автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.06. Харків, 2005. 21 с.
3. Мойсик В.Р. Проблеми кримінальної відповідальності за шахрайство з фінансовими ресурсами : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2002. 20 с.
4. Крикливий Р. М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2011. 20 с.
5. Шуляк Ю. Л. Кримінальна відповідальність за шахрайство: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. К., 2011. 20 с.
6. Мохаммед А. М. Байдусі Кримінальна відповідальність за шахрайство за законодавством Єгипту, Йорданії, України (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 16 с.
7. Вирок Комінтернівського районного суду Одеської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106168850> (дата звернення 10.11.2022)
8. Вирок Долинського районного суду Кіровоградської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100418415> (дата звернення 12.11.2022)

Кириченко Валерій Олегович

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Негодченко Вадим Олександрович

доктор юридичних наук, професор

професор кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету

ОПИТУВАННЯ ОСОБИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

Діяльність поліцейського пов'язана з постійною потребою отримання інформації та її перевіркою. Інформація не є явищем, що існує самостійно. Вона є властивістю явищ окремого класу, тому завжди пов'язана з якимось речовим носієм [1, с. 46].

Способи і методи отримання інформації можуть бути різними. Одним із найбільш розповсюджених методів отримання інформації, який зустрічається у практичній діяльності поліцейських, є опитування особи за їх згодою, яке умовно відноситься до превентивних заходів, що здійснюються поліцією.

Відповідно до ч. 1 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень [2].

Опитування – це спосіб отримання інформації шляхом постановки в усній або письмовій формі питань особі з метою отримання інформації, необхідної для виконання поліцейських повноважень.

Зміст опитування складається з наступних елементів:

- 1) це непроцесуальна діяльність по збору інформації;
- 2) здійснюється поліцейським під час виконання своїх службових обов'язків;
- 3) полягає у безпосередньому спілкуванні поліцейського з особою (особами), яка (які) може (можуть) володіти інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень;
- 4) його результати підлягають подальшому документальному оформленню.

Виходячи з поставлених завдань та переліку питань, які необхідно з'ясувати, визначається коло підлягаючих опитуванню осіб, які можуть володіти відомостями про вчинення правопорушення.

Місце проведення опитування може бути різним: публічні місця, місце мешкання та роботи опитуваної особи, поліцейське приміщення тощо. Особи, які викликаються для опитування, можуть з'явитися на виклик поліцейського органу і повинен правдиво повідомити про обставини вчинення правопорушення, які їй відомо.

Слід пам'ятати, що відповідно до ч. 2 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію» надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом (ст. 63 Конституції України [3]). Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї Законом України «Про Національну поліцію», та повинен отримати згоду особи дати пояснення [2].

Під час опитування поліцейський повинен звернути увагу на зовнішність опитуваного та особливості його поведінки. При цьому з метою встановлення правдивості інформації, яку надає опитувана особа, поліцейському слід здійснювати спостереження за співрозмовником, а саме: ставленням до теми розмови, мімікою, жестами тощо.

Під час опитування важливим моментом є встановлення психологічного контакту, тобто наявності бажання поліцейського увійти у спілкування з

опитуваною особою, готовністю та здатністю під час бесіди сприймати й переробляти інформацію, а також надання за необхідністю певної інформації опитуваній особі.

Початковим завданням опитування є заохотити опитуваного в спілкуванні, створення у опитуваного бажання повідомити відомості, які відносяться до мети опитування. При цьому не можна допускати надмірної поспішності і тиску, але в той же час й не упускати ініціативу в розмові, не дуже акцентувати увагу на негативних сторонах співрозмовника, у той же час і не подавати вигляду, що вони вам не відомі; не використовувати в своїй мові жаргонних виразів, адекватно на них реагувати, якщо вони звучатимуть у промові співбесідника, даючи зрозуміти таким чином, що ця манера спілкування вам відома, але особисто вами не прийнятна. За необхідністю поліцейський повинен забезпечити конфіденційність спілкування. Встановлення контакту не є самоціллю, а є необхідною умовою ефективності опитування, тобто досягнення мети.

У випадках, якщо в опитуваного немає бажання відповідати на питання поліцейського, то останньому необхідно зацікавити його, торкнутися його життєвих потреб. При цьому доцільно, у першу чергу, використати потреби людини у: спілкуванні, самозбереженні, престижі, забезпеченні публічного порядку та безпеки громадян, протидії правопорушенням.

Дуже важливим моментом у процесі опитування є правильна постановка запитань. Запитання повинні бути сформульовані так, щоб опитуваний: сприйняв потрібну, з позиції поліцейського, інформацію; правильно зрозумів поставлене запитання; пригадав, якщо це потрібно, про якісь події минулого; вибрав адекватну відповідь на питання, які задаються; правильно відобразив його в словах. Опитування може супроводжуватись аудіо та відеозаписом. Обсяг достатності інформації поліцейський визначає на власний розсуд з урахуванням конкретної ситуації.

Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника (усиновлювача, опікуна, піклувальника, близьких родичів, представників органів опіки й піклування), педагога [4, с. 176].

Використання результатів опитування передбачає їх обов'язкове документальне оформлення. Залежно від способу отримання інформації та результатів проведення опитування отримані відомості поліцейським оформлюються наступними документами: поясненням, рапортом, заявою про кримінальне правопорушення, протоколом усної заяви про кримінальне правопорушення, протоколом про адміністративне правопорушення. Кожен з цих документів пов'язаний з різною інформаційною цінністю. У зазначених документах обов'язково відображаються прізвище, ім'я, по-батькові особи, яка опитується; дата та місце її народження; сімейний стан; місце роботи та посада; місце мешкання та контактні телефони; документ, який засвідчує цю особу.

Основою для вибору конкретної форми фіксації є урахування характеру отриманих відомостей і подальшого їх використання у кримінальному або адміністративному провадженні.

Виходячи з цього, рапортом оформлюються дані, які підлягають доповіді керівництву поліції або передачі іншим поліцейським, та які вимагають офіційного реагування або додаткової перевірки. У рапорті можуть фіксуватися як ті результати опитування, під час якого була досягнута визначена мета, так й ті, при яких не були отримані необхідні відомості. В останньому випадку засвідчується факт спілкування з громадянином і відображає, що вказані особи (особа) опитані, але необхідною інформацією не володіють. Це може мати значення для організації подальших поліцейських заходів.

Результати опитування особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, відображаються в протоколі про адміністративне правопорушення в графі пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У разі встановлення поліцейським під час опитування особи, що відносно неї вчинено кримінальне правопорушення, або така особа звернулася до поліцейського про факт вчинення відносно неї кримінального правопорушення, то оформлюється протокол усної заяви про кримінальне правопорушення або заява про кримінальне правопорушення, яка написана потерпілим власноручно.

Поясненням оформлюють результати опитувань, при яких досягнута мета, коли припускається використання цих матеріалів в якості офіційних документів як джерел інформації для подальшого використання в рамках адміністративного або кримінального провадження, підстав для відкриття кримінального провадження по знов виявленим злочинним фактам.

У деяких випадках до пояснень, рапортів, у яких мова йде про події та осіб, що становлять інтерес, додавати схеми ділянок місцевості, житла, які можуть викреслюватися як поліцейськими, так і опитуваними особами. Такі схеми, з нанесенням на них часу, місця знаходження тих чи інших осіб, подій, що відбулися, нерідко сприяють поліпшеному розумінню та наступному аналізу отриманої інформації.

Список використаної літератури:

1. Кириченко О. В. Оперативно-розшукова інформація: теоретичне визначення поняття. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції : проблеми теорії та практики* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 20 жовт. 2017 р.): у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. Ч. 1. С. 45-48.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 02.11.2022).

3. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради*

України. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.11.2022).

4. Про Національну поліцію : наук.-практ. комент. Закону України / кол. авт.; кер. авт. кол. Т. П. Мінка. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.

Коваленко Єлизавета Віталіївна

здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національного університету
«Запорізька політехнік»

Науковий керівник:

Кириченко Юрій Вікторович

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри «Політологія та право»
Національного університету
«Запорізька політехніка»

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ВІЛЬНИЙ РОЗВИТОК СВОЄЇ ОСОБИСТОСТІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ

Право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості є невід'ємним правом людини, що комплексно виражає сутність усіх інших конституційних прав і свобод та водночас реалізується через інші конституційні права і свободи людини. Володіючи цим правом людина має право брати участь в соціальному, економічному, культурному і політичному розвитку, де можуть бути повністю здійснені всі інші конституційні права і свободи людини, а також сприяти йому та користуватись його благами.

Слід наголосити, що здійснюючи дослідження громадянських прав і свобод людини, переважна більшість вітчизняних науковців розпочинають його з аналізу положень ст. 27 Конституції України, в якій закріплено право кожної людини на життя. У той же час, перше з конкретних прав людини, яке закріплено в розділі II “Права, свободи та обов’язки людини і громадянина” Конституції України, є саме право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості. При цьому, як відзначають І. С. Нежинська і С. С. Нежинський, людина як соціальна істота, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально-неповторного, є особистістю [1, с. 23]. І тому, за висловлюванням О. Г. Кушніренко і Т. М. Слінько, не право на життя, а саме право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості відкриває перелік особистих прав громадян [2, с. 60].